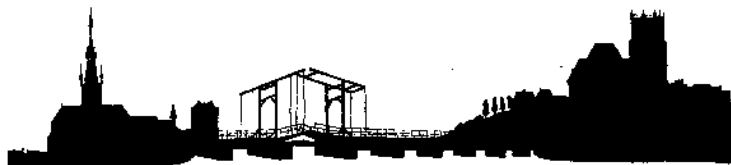

Oudheidkundige Kring "Geertruydenberghe"

Opgericht op 12 november 1974
Omvat de plaatsen Geertruidenberg, Raamsdonk en Raamsdonksveer

MEDEDELINGEN

Colofon:

37e jaargang, nummer 9, nov. 2011

Correspondentie:

Nassastraat 13, 4931 XE Geertruidenberg

Mededelingen:

mariette@marts-art.nl

www.oudheidkundige-kring-geertruidenberg.nl

Rekeningnummer: Rabobank 115600310

LEZING DE FAMILIE DE BRUIJN EN MUSEUM 'DE ROOS'

Spreker: Mw. Janny Lock
Datum: Donderdag 17 november 2011
Locatie: Cultureel Centrum 'De Schattelij' **Tijd:** 20.00 uur

Dhr. G.A.M. (Fridus) de Bruijn schonk het huis en thans museum 'De Roos' aan de stad Geertruidenberg om de ruimte ten goede te laten komen aan de burgerij van de stad. De overdracht van 'De Roos' door Dhr. G.A.M. de Bruijn aan de stad vond plaats in 1920. 'De Roos' stond echter al eeuwenlang aan de Markt en kent een rijke geschiedenis. Wat gebeurde er vroeger in 'De Roos'? Wie waren de eigenaren vanaf 1585? Wat gebeurde er allemaal voordat het huis in 1823 in eigendom kwam van de familie de Bruijn. De familiegeschiedenis van G. A. M. de Bruijn in Geertruidenberg begint in 1724, toen Teunis Jasper de Bruijn in Streefkerk werd geboren. Hij besloot met zijn gezin in Geertruidenberg te gaan wonen. De geschiedenis van 'De Roos' en de familie de Bruijn overlappen elkaar gedeeltelijk in de periode 1724-1823 totdat uiteindelijk alleen de geschiedenis van de familie de Bruijn, die hun wijnhandel in 'De Roos' gevestigd had, overblijft. Wie waren zij? Wat betekenden zij voor Geertruidenberg en Nederland?

Wat gebeurde er in de wereld rondom hen gedurende de vijf generaties die zij in Geertruidenberg verbleven? Het waren vaak woelige tijden waarin armoede, honger, ziekten, oorlogen en overheersing door vreemde mogendheden het land teisterden. In verschillende functies bewogen de generaties de Bruijn zich met succes door deze tijden heen. In deze lezing worden zij gevolgd tot de dood in 1935 van G.A.M. de Bruijn, schenker van 'De Roos' aan de stad Geertruidenberg. Geheel naar zijn wens is 'De Roos' geworden wat het nu - mede door inspanningen van de Oudheidkundige Kring Geertruydenberghe - is: een huis waarin iedere Bergenaar en allen

buiten Geertruidenberg kennis kunnen nemen van de geschiedenis van de stad.

Janny Lock is een geboren verhalenvertelster en woont in Raamsdonksveer. Ze heeft lang meegewerkt aan programma's voor Omroep Brabant en voerde ook de regie over de onlangs uitgebrachte film over de gemeente Geertruidenberg. Deze lezing zal met weinig beeldmateriaal gebracht worden maar door haar beeldend vermogen is ze in staat de toehoorders mee te voeren in de geschiedenis en beloofd het een boeiende lezing worden.

VERSLAG LEZING: De erfenis van Kortjakje, 250 jaar boekjes vol zilverwerk

Met het liedje: Altijd is Kortjakje ziek, midden in de week maar 's zondags niet. 's Zondags gaat zij naar de kerk met een (of: haar) boek vol zilverwerk, etc. opende Bernard van Noordwijk zijn lezing. Bernard van Noordwijk schreef er een voortreffelijk boek over: "De erfenis van Kortjakje" met de nadruk op het zilverwerk waarmee antieke kerkboekjes in het verleden werden versierd.

In veel huiskamers heeft een bijbeltje met zilverbeslag een prominente plaats. Een dierbaar en vaak emotioneel aandenken aan ouders of grootouders. Het is opvallend dat er over de Statenbijbel wel talrijke studies zijn verschenen maar over de kleine handzame bijbeltjes met psalmen bijna niets. Die leemte is nu voorgoed opgevuld.

De aartsverzamelaar op dit gebied, Bernard van Noordwijk, heeft een voortreffelijk boek geschreven over het boek vol zilverwerk. Voor zijn studie hoefde hij de deur niet uit om onderzoek te doen in bibliotheken. Aan zijn eigen bureau schreef hij dit boek met om zich heen uitpuilende boekenkasten met meer dan 400 (!) bijbeltjes met zilver- en goudbeslag uit binnen- en buitenland.

Hoe komt iemand daartoe? Het is klein begonnen. Mevrouw Van Noordwijk (ook aanwezig op de lezing met armband) erfde van een tante een fraaie zilveren armband gemaakt van het zilveren slot van een kerkboekje. Hoe fraai de armband ook was: dit kon niet! Daar ligt het begin van de belangstelling van de Van Noordwijks voor het zogenaamde kerkzilver.

In meer dan vijfendertig jaar hebben zij een unieke collectie opgebouwd en die tot studieonderwerp gemaakt. In 2006 publiceerde Van Noordwijk het bijzondere boekje "Zondags zilver" en nu is er zijn grote studie "De erfenis van Kortjakje".

Van Noordwijk sprak over en toonde middels een overheadprojector zijn collectie van zilveren sluitingen en beslag op antieke kerkboekjes zodat het iedereen aansprak. Zeer boeiend. Om bij het begin te beginnen: de zilversmid.

Bijbeltjes werden in eenvoudige vorm uitgegeven. Wie het kon betalen ging naar de zilversmid om zilveren of gouden slotjes te laten maken. Wie meer te besteden had, liet het bijbeltje nog rijker versieren. De opdrachtgever zorgde zelf voor het zilver! Hij of zij bracht bijvoorbeeld tien zilveren munten mee die de zilversmid smolt om er slotjes van te gieten en één zilverstuk was voor de maker.

Op de slotjes van protestanten staan vaak Mozes en Aäron afgebeeld, bij rooms-katholieken een crucifix en op een joodse Bijbel (Tenach) of een joods gebedenboek staan vaak de twee stenen tafelen afgebeeld met een stukje Hebreeuwse tekst.

Van Noordwijk gaf een uitgebreid overzicht van de soorten zilverwerk. Iedere streek en vaak ook iedere plaats heeft zijn eigen kenmerken, zoals Veendam, Meppel, Ootmarsum en uiteraard de grote steden. Vooral de Hanzesteden en de steden die rijk werden door de VOC hadden hun eigen zilversmeden.

In alles proefde je hoe Van Noordwijk een verzamelaar in hart en nieren is. Je ziet hem gaan langs antiquariaten en overal waar hij maar iets kan verwachten, gaat hij naar binnen.

Maar een echte verzamelaar heeft nog een bijzondere eigenschap, namelijk dat hij zijn kennis met anderen wil delen. Dat heeft Bernard van Noordwijk in ruime mate gedaan.

De collectie, de privéverzameling van ruim vierhonderd boeken met zilverbeslag, die uniek is wat betreft omvang en samenstelling is zo waardevol dat de VU en het Bijbels Museum de handen ineengeslagen hebben om haar in stand te houden. Een deel van de collectie is voor het publiek te bewonderen in de historische ontvangstzaal van het museum.

Tijdens de pauze en na afloop van de lezing kon een bijbel en de armband worden bekeken en het boek worden ingezien en gekocht.

De lezing werd bezocht door 25 personen.

Verslag: Cees Kerst

GENOMINEERDEN KNIPPENBERGPRIJS 2011

De priester, classicus en historicus Willy Knippenberg (1910-2005) geldt als een van de peetvaders van de regionale geschiedbeoefening in Brabant. Hij stond aan het begin van de oprichting van enkele Brabantse musea en was daarin lange tijd bestuurlijk actief. Daarnaast stimuleerde hij tot op hoge leeftijd het onderzoek naar de volkskunde en de natuurlijke historie van de provincie, gebieden waarop hij ook zelf actief

was. Op initiatief van de Stichting Brabants Heem, de Leerstoel Cultuur in Brabant aan de Universiteit van Tilburg, de Historische Vereniging Brabant, het Noordbrabants Museum en het Nederlands Centrum voor Volkcultuur werd in 2007 de Knippenbergprijs ingesteld voor personen of organisaties die zich verdienstelijk maken op de terreinen waarvoor Knippenberg zich gedurende zijn lange leven heeft ingezet. Om voor de prijs in aanmerking te komen is een

voorwaarde dat de veelzijdigheid van de naamgever van deze prijs ook in het voorgestelde project wordt aangetroffen. Elk jaar kiest het bestuur voor een thema en afhankelijk van het thema is er elk jaar een andere samenstelling van de jury. Dit jaar was het thema 'Landschap en erfgoed'. Dat deze bij elkaar horen en dat steeds meer vrijwilligers in de erfgoedsector en in natuurorganisaties elkaar weten te vinden, bleek uit de inzendingen van dit jaar. Dat lag dit jaar erg hoog, maar liefst 22. Een bewijs voor het feit dat het thema leeft.

Wat het werk van de jury extra lastig maakte was dat de inzendingen kwalitatief van een zeer hoog niveau waren. De jury is er toch in geslaagd om een keuze te maken en heeft drie genomineerden aangewezen. Tijdens de uitreiking van de Knippenbergprijs op 12 november in Deurne zal uit de drie genomineerden de winnaar van de Knippenbergprijs 2011 bekend worden gemaakt. De drie genomineerden zijn:

1. Federatie Langstraatbruggen: In het oude tracé van de Langstraatlijn (ook wel Halve Zolenlijn genoemd) liggen een aantal spoorwegbruggen. In een aantal gevallen door en over interessante natuurgebieden, zoals de Moerputten bij Den Bosch. De Federatie verenigt een aantal plaatselijke werkgroepen en is er in geslaagd de bruggen voor de ondergang

te redden en ze een nieuwe functie te geven als schakel in fiets- of wandelroutes.

2. Marius Grutters met zijn werkzaamheden voor de Maasheggen: Een bijzonder fenomeen zijn de maasheggen in de maasvallei in Noordoost Brabant. Deze heggen zorgen voor een mooi, vogelrijk en cultuur-historisch interessant landschap. Veel van die heggen zijn door de oprukkende grootschaligheid verdwenen en ook de kennis van het heggenvlechten werd door steeds minder mensen gedeeld. Marius heeft ervoor gezorgd dat de kunst van het heggenvlechten niet teloor is gegaan en heeft zo een belangrijke bijdrage geleverd aan het herstel van de landschappelijk en cultuur-historische belangrijke Maasheggen.

3. De Vrienden van de West Brabantse Waterlinie: Vrijwilligersorganisaties en vertegenwoordigers van overheden hebben de handen ineens geslagen om te werken aan het herstel van de Westbrabantse waterlinie. Twee versterkte steden (Bergen op Zoom en Steenberg), een aantal forten en een inundatiegebied (Halsterens Laag) moesten Zeeland vrijwaren van aanvallen uit het zuiden. Door het herstel van de Waterlinie is een belangrijk stuk West-Brabantse geschiedenis weer beleefbaar geworden. Meer informatie: <http://web.me.com/knippenbergprijs/Knippenbergprijs/>

OUDHEIDKUNDIGE KRING 'GEERTRUYDENBERGHE' KRIJGT ANBI-STATUS

Het bestuur van de Oudheidkundige Kring laat u weten dat de OKG van de Belastingdienst te 's-Hertogenbosch d.d. 23 september 2011 een beschikking heeft ontvangen waarin zij de Kring de ANBI-status verleend. Wat houdt een ANBI-status in? ANBI staat voor Algemeen Nut Beogende Instantie. Om als ANBI aangewezen te kunnen worden, moeten het doel en de feitelijke werkzaamheden van de instelling voor 90% of meer een algemeen belang dienen. Een instelling mag dus geen particulier of individueel belang dienen. De OKG wordt vanaf heden als ANBI door de Belastingdienst aangemerkt en dat levert fiscale voordelen op. Een ANBI-status heeft de volgende belastingvoordelen:

- Een ANBI betaalt geen schenk- en erfbelasting

voor schenkingen en erfenissen die de instelling gebruikt voor het algemeen belang.

- Als een ANBI zelf schenkingen doet in het algemeen belang hoeft de ontvanger geen schenkbelasting te betalen.
- Donateurs van een ANBI mogen hun giften aftrekken van de inkomsten- of vennootschapsbelasting.
- Vrijwilligers die voor een ANBI werken, kunnen onder bepaalde voorwaarden een vrijwilligersvergoeding ontvangen. Als vrijwilligers geen vrijwilligersvergoeding ontvangen, doen ze in sommige situaties een gift aan een ANBI. Vanaf heden levert een schenking of gift aan de Kring niet alleen de vereniging voordeel op maar ook u zelf.

DIVERS NIEUWS

Nieuwe subsidie voor stimuleren herbestemming

Met de nieuwe subsidieregeling 'Stimulering herbestemming monumenten' wil de overheid duurzaam gebruik van leegstaande kerken, fabrieken en andere in onbruik geraakte, waardevolle gebouwen bevorderen. Het is één

van de initiatieven die staatssecretaris Zijlstra heeft genomen om initiatiefnemers van herbestemmingen een steun in de rug te geven. Zij kunnen subsidie krijgen voor een onderzoek naar de haalbaarheid van herbestemming. Ook kan de overheid bijdragen in de kosten om een gebouw tijdens de planvorming provisorisch wind- en waterdicht te maken. Hiermee wordt

verder verval voorkomen. Aanvragen kunnen vanaf 1 november a.s. bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed worden ingediend.

Wandelen over historisch waterliniep pad

Het Oude Hollandse Waterliniep pad Zuid is een feit. Dit 40 kilometer lange wandelpad loopt tussen Fort Wierickerschans en Gorinchem. Het pad begint bij het Fort en voert zoveel mogelijk over historische dijken, keerkades en scheidslijnen in het landschap. Wandelaars kunnen letterlijk en figuurlijk de Oude Hollandse Waterlinie beleven en herkennen.

Museum 'De Roos'

Museum 'De Roos' heeft een nieuwe wisselexpositie ingericht over Bijbelse voorstellingen op tegels. Niet alleen voorstellingen uit het Oude Testament maar ook tegels en tableaus die het kerstverhaal in beeld brengen zijn te bewonderen van 3 november 2011 tot en met 30 april 2012.

Bijbeltegels werden voornamelijk gebruikt in de achterwand van de haard of aan opvallende muren. Vanwege hun relatief hoge prijs werden ze vrijwel niet in gangen of kelders gebruikt.

Tegels hadden over het algemeen een praktische functie; ze beschermden de muren tegen optrekkend vocht en waren gemakkelijk schoon te houden. Bovendien waren ze mooi om te zien en Bijbeltegels waren daarnaast ook nog eens leerzaam. Aan de hand van de verschillende afbeeldingen kon Bijbelkennis worden overgebracht en getoetst. De populariteit van Bijbeltegels heeft niet lang geduurd; de eerste series werden vanaf ca. 1650 mondjesmaat in productie genomen. Na een populaire periode in de 18e eeuw nam de belangstelling voor de Bijbeltegel in de loop van de 19e eeuw weer af.

Boek: Duurzaam erfgoed: Duurzaamheid, energiebesparing en monumenten

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) koestert monumenten en andere historische gebouwen. Monumenten worden graag gebruikt als woonhuis, kantoor of museum.

Tegenwoordig zijn daarbij soms aanpassingen wenselijk, bijvoorbeeld op het gebied van energie en comfort. In andere gevallen is het niet zozeer het gebouw dat aangepast moet worden, maar de manier waarop we het gebruiken. In beheer, renovatie en restauratie is aandacht voor duurzaamheid steeds vanzelfsprekender. Deze publicatie biedt een fascinerende inkijk in de nieuwste technieken, materialen en inzichten op het gebied van duurzaam beheren, verbouwen en renoveren van historische gebouwen.

Dit boek biedt praktische aanknopingspunten en inspiratie voor eigenaren en beheerders van historische gebouwen, maar evenzeer voor iedereen die zich professioneel bezighoudt met monumenten en duurzaamheid in de bouw.

Titel: *Duurzaam erfgoed. Duurzaamheid, energiebesparing en monumenten.*

Eindredactie: Huub van de Ven.

Uitgave: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en uitgeverij Terra Lannoo, ISBN 987-90-8989-486-1. Verkrijgbaar in de boekhandel à € 39,95.

Boek: Beemden en bouwlanden: Het verdwijnende boerenlandschap

Het traditionele Nederlandse boerenlandschap dreigt geruisloos te verdwijnen. Grootschalige geïndustrialiseerde landbouw, oprukkende bebouwing, maar ook de ontwikkeling van 'nieuwe natuur' leiden ertoe dat het weinige van wat er over is vrijwel volledig is versnipperd. Auteur Wim Denslagen beschrijft in 'Beemden en bouwlanden' hoe de beeldvorming rond het Nederlandse boerenlandschap is ontstaan en laat zien hoe het denken over het boerenland de afgelopen decennia is veranderd.

Natuurbeschermers koesterden het platteland en generaties schilders, schrijvers en dichters lieten zich erdoor inspireren. Nu houden beleidsmakers zich meer bezig met 'nieuwe natuur'. Het traditionele platteland wordt afgedaan als een nostalgisch plaatje, een anachronisme dat ontwikkeling in de weg staat. In *Beemden en bouwlanden* brengt Denslagen de beeldvorming rond het boerenlandschap in kaart: van het deskundige landschap van planners en beleidsmakers tot de namaaknatuur van ecologen, van de vervuilde geïndustrialiseerde landschappen tot de postmoderne neorustieke reconstructies van wat nooit geweest is. Boeiend toont Denslagen hoezeer beeldvorming, mythen en idealen de waardering van het traditionele boerenland bij zowel voor- als tegenstanders kleuren. Het resultaat is een pleidooi voor de plaats voor het kleinschalige traditionele boerenland juist voor de toekomst van ons landschap.

Titel: *Beemden en bouwlanden: Het verdwijnende boerenlandschap.* Wim Denslagen
Uitgave: NAI uitgevers i.s.m. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, ISBN 978-90-5662-828-4, € 19,95, Sept 2011

Datum komende lezing OKG

De lezingen zijn voor iedereen altijd gratis.

15 december 2011, 19 januari 2012, 16 februari 2012, 15 maart 2012, 19 april 2012

Sluitingsdatum kopij 'Mededelingen'

28 november a.s.